

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Живка Енчева Военкинова- ШУ „Еп. Константин Преславски“ гр. Шумен,
Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика-
Социална педагогика)

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Разработен в Педагогически факултет, катедра „Социална и специална педагогика”

при Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика, по докторска програма „ Теория на
възпитанието и дидактика (Социална педагогика)“

Тема: „Мултисензорният принцип при овладяването на социални умения при деца със
специални образователни портебности /I- IV клас/”

Автор: Антоанета Димитрова Тодоранова

Научен ръководител: проф. д- р Снежана Христова Николова

№ 1. Данни за автора на дисертационния труд- Антоанета Димитрова Тодоранова през 1991г. е завършила във ВПИ „Еп. Константин Преславски”, специалност НУП със специализация „Физическо възпитание“, ОКС магистър. През 2011г. придобива четвърта ПКС в ШУ „Еп. Константин Преславски”- ДИПКУ гр. Варна. През 2016г. е зачислена в редовна докторантура в катедра „Социална и специална педагогика“. От 1983г. до 1984г. работи в ОУ „Вела Пискова“, с. Средня общ. Шумен като начален учител. От 1984г. до 1985 г. работи в ЕСПУ „Васил Левски“, гр. Шумен като начален учител. От 1985г. до 1986г. работи в ОПУ „Васил Друмев“, гр. Шумен като възпитател. От 1986г. до 1989г. работи в ОПУ „Васил Друмев“, гр. Шумен като начален учител. От 1990г. до 1991г. работи в Оздравително училище гр. Шумен като учител. От 1991г. до 1994г. работи като учител в ОПУ „Кирил и Методий“ гр. Шумен. От 1994г. до 2006г. работи като учител и помощник директор по учебно възпитателната дейност в ПУ „ Васил Друмев“ гр. Шумен. От 2006г. до 2026г. работи като директор на РЦПНОВДУСОП гр. Шумен. От 2016г. до момента е преподавател в ШУ „Еп. Константин Преславски”, катедра „Социална и специална педагогика“. От 2016г. до момента работи като директор на РЦПНОВДУСОП гр. Шумен.

№ 2. Данни за докторантурата- Антоанета Димитрова Тодоранова е зачислена като задочен докторант в Педагогически факултет, катедра “Социална и специална педагогика“ във ШУ „Еп. Константин Преславски“. Докторантът изпълнява учебните задължения и успешно полага изпитите по време на обучението по докторската програма. Паралелно с

това е работила по различни проекти, участвала е във форуми, свързани с популяризирането на социално- педагогически проблеми- Приемната грижа - един от пътищата за деинституционализация на деца в риск в област Шумен.

При реализирането на дисертационната процедура няма допуснати нарушения на нормативните изисквания.

№ 3. Данни за дисертацията и автореферата- Представената от Антоанета Димитрова Годоранова разработка, върху проблеми свързани с мултисензорният принцип при овладяването на социални умения при деца със специални образователни потребности /I- IV клас/ е актуален социален проблем.

В Увода Авторът подчертава, че ползите от мултисензорното обучение са най-големи, ако сетивата са ангажирани едновременно, когато инструкцията е директна и систематична. Други изследвания сочат, че мултисензорната интеграция се развива оптимално само от средната детска възраст (т.е. на осем и повече години).

Темата е актуална и това е видно от факта, че възходът на мултисензорните методи на обучение, особено подкрепени от дигиталните технологии, непрекъснато се разширява и развива нашето разбиране за това какво означава образованието за различните хора в различни контексти. Използването му повишава мотивацията и интереса към изучаването, както на определен обучителен материал, така също и на усвояването на определени социални умения. Мултисензорното обучение развива всички сензорни канали при децата, то помага да се концентрира и задържа тяхното внимание, за да се запази материалът на урока в дългосрочната им памет.

В първа глава са разгледани и анализирани значението на мултисензорния принцип в обучението- теории и практики. Посочено е, че Мултисензорното обучение е насочено към формиране и активизиране на способностите на учениците едновременно да обработват, да преобразуват и да използват информация от различните си сензорни системи в процеса на познание и на решаване на проблеми, чрез организиране на учебното съдържание и на дидактическата среда на основата на мултисензорния принцип, при който резултатът е формиране на мултисензорна компетентност и развитие на мета-мисловни и поведенчески стратегии.

Във втора глава вниманието е насочено към овладяване на социални умения при децата със специални образователни потребности в контекста на приобщаващото образование. Разгледана е философия на приобщаващото образование в новата нормативна уредба. Идеята за приобщаване се заражда в рамките на мащабни изменения в разбиранията за ценността, правата и достойнството на човека. Тази идея дава възможност за ново осмисляне на предизвикателствата от социален, морален и икономически характер, насочени към осигуряване на равнопоставеност на хората по отношение на пол, расова, национална, етническа, религиозна принадлежност и увреждания с различен характер. В приобщаващото образование се налага разбирането, че различията имат своята ценност. Влага се нов смисъл в разбирането за различието, акцентира се на отношението към приликите и липсата на сходства, като се изхожда от убеждението, че всеки човек е

различен, но и равностоен, ценен със своите уникални способности и трябва да му се даде възможност да ги изяви. Толерантността се разбира като хармония в различието, уважение, приемане и разбиране на богатото многообразие от култури, признаване на многообразните форми на самоизява и способности за проява на индивидуалността.

Глава трета е посветена на методологията на изследване. Избраният проблем за настоящото дисертационно изследване е съобразен с концепцията за приобщаващо образование, която стои в основата на последния Закон за предучилищното и училищното образование. Разработената учебна програма за педагогически специалисти е съобразена с новостите и тенденциите в областта на приобщаващото образование и дава възможност за придобиване на знания и формиране на умения у учителите за подкрепа на индивидуалността на всяко дете и за използване на ресурси, които биха премахнали пречките пред ученето и биха дали възможност за активно включване и развитие на потенциала на децата със специални образователни потребности. Промените, настъпили в образователната система, определят една нова визия на училището. Приобщаващото училище може и трябва да обедини и предложи алтернатива на всяко едно дете да се чувства ценено и значимо. В трета глава е прецизно са посочени целта, обекта, предмета на изследване и задачите, които произтичат от поставената цел. Хипотезата и понятийният апарат са формулирани прецизно и ясно. Приемам за сполучлива избраната цел на дисертационния труд на докторант Антоанета Тодорова- Основна цел: Да се анализира влиянието на мултисензорен модел за работата на педагогическите специалисти за развитието на социални умения при ученици със СОП в начален етап на обучение.

Подцел 1: Да се разработи обучителен инструмент в помощ на общообразователни учители и специалисти, работещи с деца със специални образователни потребности в начален етап, за изграждане на ефективна мултисензорна учебна среда, която да развива техните социални умения и подкрепя личностното им развитие.

Подцел 2: Да се съдейства за извеждане и реализиране на ефективни приобщаващи практики, които биха помогнали на учениците със специални образователни потребности в начален етап за усвояване на

В четвърта глава вниманието е насочено към анализ на резултатите. В настоящата глава е представен анализа на получените резултати от изследването, съобразно етапите на изследователската работа. При анализа е обърнато внимание на фактори като пол, възраст, практически опит, както и на информираността и готовността на педагогическите специалисти за прилагането на иновационни инструменти за работа с деца със специални образователни потребности от начален етап на обучение.

От направения анализ на резултатите от изследването са направени следните **изводи**:

Проучването показва, че все още масовите учители не са запознати с философията на приобщаването и с нормативните документи, регламентиращи тази философия като основа на българското образование, които са все още сравнително нови.

Две години след влизането на Закона за предучилищното и училищното образование на по-голямата част от децата със специални образователни потребности е осигурена допълнителна подкрепа за личностно развитие. В този смисъл, допълнителната подкрепа осигурява допълнителен ресурс, а именно: обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти; предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания; ресурсно подпомагане.

Общообразователните учители са наясно какъв вид допълнителна подкрепа за личностно развитие получават техните ученици със специални образователни потребности.

От получените резултати от изследването са очертани следните препоръки:

1. Задълбоченото познаване на даден метод предполага неговото по-активно и по-адекватно използване в педагогическата практика. Това извежда необходимостта от обучение на масовите учители по отношение на запознаването им със специфични и алтернативни методи за работа с деца със специални образователни потребности на преден план.

2. За да са подготвени за работа с деца със специални образователни потребности и успешно да адаптират учебния материал съобразно познавателните им възможности, общообразователните учители се нуждаят от допълнителна информация, методическа подкрепа и обучения.

3. Специалистите и масовите учители се нуждаят от допълнително обучение по отношение същността на педагогическата система Монтесори за да организират структурирана среда, отговаряща на нуждите на детето със специални образователни потребности и насърчаваща интереса и спонтанното му желание за учене.

4. Необходимо е да бъдат проведени информационни кампании и обучения с директори и педагогически специалисти, които да информират и методически да подготвят учителите по отношение на новата образователна стратегия за работа в приобщаваща среда.

5. Наложително е в учебните програми по методическите дисциплини във ВУ (специалности ПНУП, ПУП, Специална педагогика и др.) да бъдат включени допълнителни теми, свързани с използване на алтернативни методи на работа с децата със специални образователни потребности.

Приемам структурата и вътрешната организация на дисертационния труд, тъй като отговарят напълно на научните изисквания за подобен род разработки. Основните части на дисертационния труд са логически свързани. Научният апарат е много добър, цитирането- достоверно и коректно, източниците и авторите- съдържателно изчерпани. Авторът има сполучливи анализи, коментарии и оценки. Затова, подчертавам общата си представа за дисертационния труд- той апробира важно социално- педагогическо изследване, с

достоверни и социално полезни резултати, най- вече техният синтезиран вариант в изводите и препоръките в края на дисертационния труд.

Изводите в труда са резултат от задълбочена дългогодишна работа и изпълнение на поставените задачи. Проблемът е представен задълбочено и цялостно от докторанта и това личи от цялостното изложение на дисертацията. Представените данни са доказателство за достатъчно обемна, прецизна и задълбочена работа, и познаване на проблема, постигане на поставената цел, и изпълнение на задачите.

Заклучение- В резултат на извършената работа бе изпълнен изследователският проект, описан в трета глава на дисертационния труд. Потвърдена е работната хипотеза на емпиричното проучване, а по този начин е постигната и поставената цел. Научното изследване показва, че зададеният практически мултисензорен модел от дейности за формиране на социални умения у учениците със специални образователни потребности като дидактическа стратегия, е обогатил опита на учителите, по отношение на една сравнително нова педагогическа интерпретация на синтезията и синергетиката в обучението. От това се стига до извода, че мултисензорността се защитава като един по-оптимистичен и реалистичен механизъм не само за интелектуалното развитие на децата със специални образователни потребности, но и за тяхното цялостно социално хармонизиране и личностно себеутвърждаване.

Дисертационният труд е структуриран в обем на 271 стр. основен текст. Включва 1 диаграма, 21 фигури, 26 графики и 3 таблици в четири глави. Библиографията съдържа 169 източника, от които 136 на кирилица и 33 на латиница. Към дисертацията са включени 5 приложения, разположени на 16 страници. Авторефератът към дисертационния труд съдържа всички необходими атрибути. Той достатъчно пълно и адекватно отразява съдържанието му, коректно представя научните резултати и приносите от изследването. Дисертационния труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и изискванията по л. 31, ал. 2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности във ШУ “Еп. Константин Преславски”.

№ 4. Научни приноси- Съдържателните качества на дисертационния труд на Антоанета Тодоранова са на необходимото научно равнище като отбелязвам постиженията му:

1. Систематизирани са теориите, доказващи значимостта на мултисензорното познание.

2. На основата на емпирични изследвания са определени потребностите от знания и компетентности, които трябва да усвоят общообразователните учители и които ще са им необходими в новите условия на приобщаващо образование.

3. Разработена е тридневна обучителна програма, която може да бъде предложена за включване в обучителните програми на регионалните центрове на национално ниво.

4. Доказана е ефективността на обучението за надграждане на професионалната квалификация на общообразователните учители по отношение на работата им с деца със специални образователни потребности и използването на мултисензорния принцип за усвояването на социални умения от тях.

5. Предложен е теоретично обоснован и експериментално потвърден практически мултисензорен модел за развиване на социалните умения на деца със специални образователни потребности.

6. Разработени са точни и надеждни показатели за измерване на социалните умения при деца със специални образователни потребности от начален етап на образование.

№ 5. Публикации и участия в научни форуми- Списъкът с публикациите на автора, приложен в автореферата, показва, че е дадена необходимата публичност на целия изследователски процес, във връзка с визирания тук проблематика, което е позволило на научната общност да се запознае с постиженията на автора, както и да изрази отношението си към тях. Публикациите на докторанта по темата на дисертационния труд са 7 на брой, 3 от които са в съавторство. Антоанета Тодоранова е участвала в научни форуми свързани с научните и интереси.

№ 6. Оценка на личния принос на кандидата

Приемам личния принос на докторант Антоанета Тодоранова и давам отлична оценка на научно-изследователската и дейност. Показател за успешно свършената работа по дисертационния труд е разработената тридневна обучителна програма, която може да бъде предложена за включване в обучителните програми на регионалните центрове на национално ниво.

№ 7. Критични бележки

Нямам критични бележки към представената ми за рецензиране научна продукция на докторант Антоанета Тодоранова.

№ 8. Лични впечатления

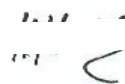
Познавам докторант Антоанета Димитрова Тодоранова като отличен професионалист, отзивчива и внимателна в работата си със студентите и преподавателите. В дългогодишната си практика с много опит и професионални умения е участвала при решаване на проблеми свързани със деца със специални образователни потребности. Участва успешно в научно изследователски проекти. Всичко това е показател, че тя е отговорена и упорито осъществява целите, които си е поставила.

№ 9. Заключение- Въз основа на посоченото по- горе, считам, че предложеният за рецензиране дисертационен труд на тема: „Мултисензорният принцип при овладяването на социални умения при деца със специални образователни потребности /I- IV клас/” разработен от Антоанета Димитрова Тодоранова е завършен. Поради всичко това оценката за дисертационния труд е ПОЛОЖИТЕЛНА. Постигнатите научни резултати дават основание убедено да препоръчам на уважаемото Научно жури да даде ПОЛОЖИТЕЛНА

оценка на Антоанета Димитрова Тодоранова докторант в катедра „Социална и специална педагогика“ на Педагогически факултет при Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“ да присъди образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 1. Педагогически науки, Професионално направление: 1. 2. Педагогика, по докторска програма „ Теория на възпитанието и дидактика (Социална педагогика)“.

21.04.2022г.

Изготвил рецензията:

гр. Шумен

проф. д- р Живка Енчева Военкинова